

Nr 731

Av herr Holmberg m. fl., angående barn- och ungdomsfostran.

(Lika lydande med motion nr 923 i Andra kammaren)

Sverige har under efterkrigstiden befast sin ställning som välfärdsland. Näringslivets insatser i förening med sociala åtgärder har åstadkommit höjd ekonomisk och social standard för stora folkgrupper. Begreppet levnadsstandard har merendels blivit ett uttryck för materiellt välstånd. I sammanhanget är det måhända mera adekvat att tala om inkomststandard än levnadsstandard. Trots allt står nämligen mycket av den service samhället erbjuder inte alla till buds. Många äldre, handikappade och lågavlönade har ej heller uppnått en tillfredsställande situation.

Diskussionen kring vår levnadsstandard röjer inte sällan en betänkelig övertro på ekonomiska faktorer. Betydelsen av vår ekonomiska standard skall förvisso inte underskattas. Men den ideologi som sätter människan i centrum för samhällsintresset måste räkna med även andra värden än kronor och kalorier. En hög levnadsstandard inrymmer utöver gynnsamma ekonomiska villkor också sådant som harmoniskt hemliv, trivsel på arbetsplatser, trygghet och säkerhet samt över huvud taget en god samlevnad människor emellan.

I här berörda avseenden är bristerna uppenbara. Samhället har gjort mycket, men samhället kan inte göra allt. Det behövs också ett individuellt medmänskligt ansvarstagande, och det tycks som om känslan för detta ansvar numera i stor utsträckning saknas. Vi är medvetna om att inte bara enskilda människor utan också många myndigheter delar oron över detta tillstånd.

Sedan sextiotalets början har vi haft en stegrad skilsmässofrekvens. År 1966 splittrades genom hemskillnad inte mindre än 11 537 hem, vilket berörde närmare 40 000 människor. Bakom dessa siffror döljer sig mycken tragik. Barnen i de splittrade familjerna är ofta hårt drabbade. En allvarlig problematik kommer också till uttryck i att antalet föräldrar i de tidigare tonåren växer. I vissa massmedia förekommer det samtidigt en ansvarslös propaganda för ytterligare avsteg från den gängse familjebilden och tidigare vedertagna samlevnadsregler. Enligt vår mening kan emellertid betydelsen för samhället av den hävdvunna familjebildningen med personligt föräldraansvar för barnens fostran inte överskattas.

Vi har också fått uppleva en snabb ökning av brottsligheten. För 1966 re-

dovisas 410 000 brott av brottsbalkskaraktär, vilket innebär i det närmaste en fördubbling under den senaste tioårsperioden. Här ingår en markant ökning av de grova våldsbrotten. Vi har fått en växande kader av allt yngre brottslingar. Butikssnatteri, checkbedrägerier och liknande vittnar om att alltför många saknar förståelse för rättsordningen och de normer som måste präglade samlevnaden i ett demokratiskt samhälle. Samma tendens kommer till uttryck i de allt vanligare illegala demonstrationerna åtföljda av busaktigt och våldsamt uppträdande. Inte minst beklagligt är den bristande respekt för ordningsmakten som härvid ofta kommer till uttryck. Det är självfallet en skyldighet för samhället att tillse att lag och rätt upprätthålles. Även massmedia har ett ansvar för att inte våldsmoraliteten uppmuntras och ordningsmakten misstänkliggöres.

Alkoholmissbruket i vårt land är anmärkningsvärt stort. Många tragedier har blivit följden, och oftast drabbas hela familjen och ibland också övriga närstående. Ungdomsfylleriet är en särskilt allvarlig faktor i detta sammanhang. Läkare i Göteborg har rapporterat att 5 000 människor årligen går under av alkoholmissbruk. Under 1967 uppgick Spritcentralens försäljning till 92,4 miljoner liter vin och sprit, vilket innebär en ökning av spritkonsumtionen med 4 miljoner liter från föregående år.

Narkotikamissbruk av skilda slag har blivit ett allt större problem och måste åtminstone till en del betraktas som uttryck för främlingskap, vantrivsel och livsleda. Kan man inte göra livet meningsfullt, blir gärna verklighetsflykten enda alternativet.

En utökad och förbättrad forskning på alkohol- och narkotikamissbrukets område är angelägen och kan leda till goda resultat, men det är lika viktigt att på andra vägar söka uppnå en förändrad livsstil. Härvid bör inte minst olika ideella organisationer uppmuntras och stödjas.

Dagens ungdom är i stor utsträckning gruppåverkad. Föräldrar, i synnerhet i våra storstadsområden, saknar ofta tid att ta hand om barnen på det sätt de själva skulle önska. Svårigheterna att lösa barntillsynen på ett acceptabelt sätt leder till påfrestningar — i synnerhet för den ensamma föräldern, för vilken problemen ofta är störst — och kan dessutom skapa rastlöshet, otrygghet, leda och ibland normlöshet hos den unga generationen.

En materiell och yttlig syn på livet och samhället gör att människan kommer i bakgrunden. Det finns i våra dagar en dold nöd av ensamhet och övergivenhet som kommer till särskilt uttryck i att årligen mer än 1 000 personer berövar sig livet. Egna kontaktsvårigheter och andras likgiltighet eller kanske hårdhet och hänsynslöshet kan få även den starkaste att inte orka leva.

Samhället försöker på skilda sätt reparera den skada som medborgarna gör sig själva eller andra, men endast effektiva förebyggande åtgärder kan häva problemen i stort. Här kommer främst skolan in i bilden men också i en icke obetydlig utsträckning ungdomsvården och fångvården. Det mera

allmänt hållna talet i skolans läroplaner om »demokratins principer om tolerans, samverkan och likaberättigande mellan kön etc.» röjer en viss ideologisk inriktning, men den kommer klarare till uttryck i fortsättningen: »Att väcka respekt för sanning och rätt, för människans egenvärde, för människolivets okränkbarhet och därmed rätten till personlig integritet är en huvuduppgift också för den sociala fostran, som skolan skall omfatta.»

Somliga menar att även dessa ord kan fyllas med skiftande innehåll. Vi delar inte denna mening. De överensstämmer med de normer som kommer till uttryck i den kristna etiken och motsvarar den etiska grundsynen i den västerländska kulturkretsen.

Enligt vår mening saknas för närvarande tillräckliga möjligheter för skolan att meddela den sociala fostran som skolan skall omfatta. Vi syftar härvid också på direkt disciplinfrämjande åtgärder. Vi anser det dessutom vara en brist att den målsättning som vi ovan citerat inte klart angivits skola gälla jämväl för samhällets fostrande och tillrättaförande verksamhet i andra sammanhang, t. ex. inom barnavården, i ungdomsvårdsskolor och inom kriminalvården i övrigt.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

a) hemställa om åtgärder för att förbättra skolans möjligheter att ge god fostran i enlighet med gällande målsättning;

b) uttala att samma målsättning skall gälla jämväl för samhällets fostrande och tillrättaförande verksamhet i övrigt.

Stockholm den 26 januari 1968

Yngve Holmberg (h)

Carl Eskilsson (h)

Gösta Jacobsson (h)

Rolf Kaijser (h)

N. Yngve Nilsson (h)

Ragnar Sveningsson (h)

G. Ivar Virgin (h)